

עגלת תינוק ריקה סובבת עיר

רן יגיל

יהודית מוסל-אליעזרוב | ריקם או תיק הצב האדום | סודס ביאלני, 2023 | 68 עמודים

גליוסקסית כפרט, אך בקוראי את אחר האמת בתוך הצורות השנו-רות של הכאוס הריסי. ניתוח של הספר החדש צריך להתחיל קודם כל, לדעתי, בשם המוזר והלא שגנתי שלו: ריקם "ארץ השממה" מוסל-אליעזרוב נשארה עדיין שם, תחת ההשפעה הגדולה ההיא של מודרניזם צילי, ולא השתחררה ממנה. זה נראה ונקרא קצת אנכרי-ניסטי, אבל יש בה גם קסם רב: למצוא בלב הפוסט-מודרניזם וכל הבלגן הפואטי שבא אחריי - גרול בספר הקודם, אטופת שיי- ריה הישנים ושיירים חדשים. השם מוזכר לנו שהתרוקנה המגירה הפואטית (ריקם הוא מקום ריק), וכעת לא ברור, בשל הגיל המ-תקדם והגבלת חיי האדם לכמה שנים, אם תמלא מחדש. קפצה חזקנה לבקר והנה באה להישאר. אבל השם הזה גם מאותת את שירת המשווררת עצמה בתפציות בדמות מוסל-אליעזרוב, התר

ככה זה מתחיל

שליה אב

לדן מירון

כשפועל מלח קול מאוב מהדהד את קורות תרגע הנזר אצו הבדובי פחד פחלים נצפים פאמיגדלה ותחריש היום הרשון לשבעה מקרן על קלפת המלח האחרית -

שלהי אב שעת צהריים. שקט הפיית ממנחמים במטבח המרמזך פלוח השחמט מקנכות בצערן פנתוני ואשת פנו רק זו, שביזם משמרתה אותו חש האב כרע ומת נעה אחרות תזוית על רצפת השחמט רושפת בקלע פאזני אחיזתיה מוכרה עליה מאשימה אותה -

ועננה ככדה רכצה וארבע אחיות ונטה שותקות בקוקטקס, למשה מיקנין, רואים כיצד תפחד מנטרל את האויר האחרני לזכור - זו צלקת ישנה טראומה מלפני כעשרים שנה מספיר פרופ' רולש

אין זה פלא, קו של אמונה בכוח עליון לצד שבר אמונה כתוצאה מהמודרניזם ומשחרור האדם, והפחד מפני אותה חירות, מאפיין את כל שירת אליוט, בין אם היא אירונית ובין אם היא פאתוסית-נאומית. כל זאת בשל היותו אדם אמוני. מוסל-אליעזרוב באה מבית גידול דתי, והפטיאט שלה הוא חרדי, אך היא נחשפה לשבר הגדול שנוצר בחיי הפרט עם כוא המודרניזם העילי במאה ה-20, כפי שקבע במאמריו פרופ' ברוך קורצווייל בנתחו את הסי-פורת של ענתון ואת שירת אציג. בזה היא קרובה מאוד לתפיסת אליוט, לצד שירי השבר והקישוע ובריברי האיניטרקסטואלי. מוסל-אליעזרוב, בדומה לא-ליוט המשמש לה דגם אב, כר-תבת לאט שירה מדודה, יכולה הפואטי על פני עשרות שנים אינו רב. ספרה הראשון "כפפות, משי-קפיים ומטרייה" (מסדה, 1980) פורסם 12 שנים אחרי פרסומיה הראשונים הספורדיים, תחת ידי של עורך חשוב ומשורר מודרניסטי טי גדול של צורות שבורות, אמיר גלבע, בסדרה הנפלאה שלו דאו "ספרייה קטנה לשירה". מאז היא פרסמה רק ארבעה ספרים נוס-פים ומבחר. תומך גדול של שירת מוסל-אליעזרוב הוא חוקר הספ-רות המודרניסטי המובהק פרופ' דן מירון, עורך מוסד ביאליק, שתחת כנפיו המו"ליים חוסה כיום המשוררת המתאמה לת פיסותיו הפואטיות ככפפה ליד, והוא אשר בחר להוציא את המ-בחר הגדול והמהודר שלה שראה אור 10 שנים לפני הספר הזה: "צורות שבורות" (מוסד ביאליק, 2014). שם הספר אומר הכול, לפנינו משוררת מחויבת ולא אחת כזאת שרק משתקת בצורות בשל האין הקרב. צריך לומר את האמת. השיי-רה כבר זמן לא שם. שירת אליוט נתפסת היום כמשהו הרמ-טי, איכותי וקלאסי שכדאי מאוד לקרוא, אבל מבחינת המחלף הפואטי עבר זמנה. נעשו מאז דברים אחרים איכותיים ומרג-שים, בשירה בכלל ובשירה האנ-

יהודית מוסל-אליעזרוב (1943) היא משוררת איכותית הפועלת מזה כמה עשורים בקריית ספר שלנגו, אך ידועה לצערי למתי מעט. רוצה לומר, אין הלימה בין כשרונה השירי לבין הדיכ-רות שיש לאורב השירה עמה. יש לכך כמה סיבות. מעבר לקריסה הטוטלית של המערכת הספרדי-תית, עד כדי כך שנותרנו בעצם עם ספרות עברית-ישראלית כלי קהל, כמו שנהג להרעים בקולו המבקר המור הסבר אמנון נבות, הרי ששירת מוסל-אליעזרוב עצמה מורכבת ואינה מתמסרת בקלות לקורא.

את שיריה הראשונים פרסמה המשוררת בכתב העת "עכשיו" ב-1968, בעריכתו של פרופ' גבריאל מוקד, אבל מי שתיווך והביא אותה למערכת כתב העת החשוב הזה הוא המשורר יהודה עמיחי: עם זאת, רחוקה שירת עמיחי המודרניסט הקומוניסטיי-בי, המתפכח הסימפתי, כמו שקבע פרופ' אורציון ברטנא, משירת מוסל-אליעזרוב כפי שהתפתחה ברבות השנים.

אם צריך לאפיין את שירת המי-שוררת הזאת אפשר לומר שהיא באה מבית היוצר של המודרני-זם העילי, ה"היי-מודרניזם" של החצי הראשון של המאה ה-20, על כל הקישועים והשברים שהיא שוכבת על מנת ליצור צורות חד-שות, ואכן גם בספר החדש הזה המונה לפניי, ריקם או תיק הצב האדום, ניכרת השפעה ברורה של ת"ס אליוט, האב הגדול של שירה זו.

יהודית מוסל אליעזרוב

ריקם

תיק הצב האדום

מוסד ביאליק - ירושלים

דוד בן-גוריון ונלקח מהגמרא. נזכיר, אם גמל עובר עם מטען על גבו ולמולו בא גמל נטול מטען, הח- זה בעל המטען יעבור קודם. הח- זון איש טען, שלא בצדק, כי על החרדים יש עול של הרבה מצוות והחילונים הציונים צריכים לפ- נות להם את הדרך. האטוציאציה האחרת היא עגלת התנוק המור- דרניסטית המפורסמת מכולן, זו המידרדרת במדרגות כסמל לחיי היומיום כסרט הנהדר של סרגי אייזנשטיין "אויית הקרב פו- טיומסקי", סצנה בלתי נשכחת בתולדות הקולנוע, שזכתה למה- ווח כסרט "הבלתי משחרדים" של בריאן דה פלמה.

סטרי-מודרניסטי, מתוך איזו סיבה אנואיסטית של מימוש האני וגם מתוך מחשבה כי העולם הזה אוים, מה שבנוי בהחלט, אז למה להביא אליו ילדים דור אחר דור. שירים קצרים ויפים שכאלה הם "בורחת מעינים" ו"נכד". שיר סוריאליסטי מרכזי וחי- שוב המתקשר לעניין הצאצאים והילדה בעולם מודרניסטי, שאף הוא עושה שימוש בקרי- לטיב אויבסקיבי, והפעם כדי להראות את התפיסה האקזיסטי- נציאליסטית הסאטיריאנית, הקי- לאסית, של כוחו של ההעדר - רוצה לומר, שההעדר חזק יותר מהיש, מהממשי, כי הוא תמיד מכה באני באמצעות הזיכרון והי- מיון וממשתו של ההעדר - הוא "עגלת תנוק ריקה".

מה שעוד מאפיין את שירת מוסל-אליעזוב, בעיקר בשיריה הפואמתיים הארוכים בדרך כלל, וכפרט בספר זה, שבא אחרי סי- כום שיריה, היא איזושהי אורורה מדברית של מסע נודדים של עם, המעידה כמובן באופן שבור, גם על לבו של היחיד, ומוכירה במ- שהו את "מתי מדבר" של ביאליק - אך כסוג של משל, חצייה את החיים באופן שמרחב הופך ומן, כמו בשני שירים ארוכים בספר, "בבואות במדבר" ו"ריקם הלכ- תי". אל תוך האני השר חוויות אישיות מתערבבים אלכמייה, פילוסופיה יהודית ומדע, וככלל יש למשוררת זו מגרש רחב שבא- מצעותו היא מתרחקת מן האני על אלה אפשר להוסיף את טון התפילה הרליגינזי-אינסקטואלי הקיים כמובן גם אצל אליוט, כמו בשיר הקצר "עלי שור, עלי שור", וככלל יש פרפרזות וציטו- טים מאליוט וכמובן טרמינולוגיה אליזבת בנטסח "ארץ השממה", אבל גם אורורה נוף קדומים רוחש ונרקב בכבול ברות שירת המשור- רד האירי, המודרניסט המאוחר, שיימוס היגי.

הנשית-הפפניסטית הראשונית, החדה והקוקטית, שנראתה בספר הראשון, "כפפות, משקפיים ומט- רייה", כי עדיין יש לנו כאן חפץ פמיניני: תיק הצב האדום. הנה השיר הנשוא את שם הספר:

"פטיול מארצן קיגיל הוהב / קשישים מעט וקשילות הרפה / פנמיכות הרות של הקיום / לאטם עלילים / לאטם יורדים / לנקדות מצפית מנקרות / פגליות מצירות דהות / וחולשיים זו הפעם האחר- נה / עושים הפסקה לקפה / ושוב נוסעים / שקחה גברת תברוני את תיק הציב בביט הקפה / בו תארנק, הנני, כל עולמה ... / עצר הנגה / קרדה גברת תברוני / ולא זכרה מה אמר לה הנגה ונסע / ולא מדע אם יתור וקמי / ואם המקצא את תיק הציב האדם" (עמ' 52).

זהו שיר מעניין מאוד על זקנה, העושה תחילה שימוש בטכניקה של סימטריות פרוזאית ומעלה שאלות קיומיות על ערך הרכוש וערך האדם בעולמנו תוך שימוש בתפץ ספציפי מפתיע ולא שגרה כדי ליצור אורורה של סוף, חיד- לון ובעיקר אי-חדאות ואובדן זיי- כרון. זאת עוד הוכחה לכך שמיי- סל-אליעזוב היא תלמידה של אליוט, כי היא כונה לא אחת את האורורה בשיר שלה סביב המושג האליוטי "קולרטיב אויבסקיבי", מערך של חפצים, אירועים ומי- צבים שמתחברים על מנת ליצור רגש מסוים אצל הקורא.